

ΠΑΝ. ΠΑΙΟΝΙΔΗ.

Θυμάμαι πριν χρόνια κάποιο άρθρο για τον Νικηφόρο Βρεττάκο, που τραβούσε παράλληλο μεταξύ του έργου του κορυφαίου Έλληνα Ποιητή και του Ραμπιτράναθ Ταγκόρ. Μετέφερα τότε στο σημειωματάριο μου και κάποια σκέψη του Ινδού κλασσικού: "Για τον άνθρωπο που ζει για μια ιδέα, για την πατρίδα του, για το καλό της ανθρωπότητας η ζωή έχει ένα πλατύ νόημα. Και σ' αυτή την ευρύτητα ο πόνος έχει λιγότερο ενδιαφέρον για αυτόν ... Ακόμα κι' ο θάνατος ο ίδιος μπορεί να καλωσοριστεί γιατί θάδινε μια μεγαλύτερη αξία στη ζωή".

Αυτά όλα ήρθαν στο μυαλό μου όταν πήρα στο χέρι μου τον "Ηλιακό Λύχνο", κι' ένοιωσα να μου χτυπά και πάλι στο πρόσωπο όπως και τόσες άλλες φορές στο παρελθόν η τόσο γνώριμη ανάσα του Ποιητή, που σε τυλίγει χωρίς να το καλοκαταλάβεις μέσα σ' εκείνο το θάμπος του εκτυφλωτικού φωτός, που διαπερνά ολόκληρο ~~το~~ το έργο του.

"Τόσοι άνεμοι θεέ μου και δεν έσβυσε / ακόμη της καρδιάς μου το φως / προκλητικό κι' αμετάπειστο επιμένει..."

Σε πείσμα των πάντων, σε πείσμα και των εντός αλλά και των εντός, σε πείσμα του απέραντου πόνου και των ~~απείρων~~ απογοητεύσεων που συνόδευαν την ζωή της Ελλάδας της τελευταίας δεκαετηρίδας ο Ν.Β. με την θητεία ^{του} καλού, στις μεγάλες "ιδέες" και την "πατρίδα" στάθηκε στο μεγαλύτερο μέρος του ογκώδους έργου του ένας αθεράπευτα αισιόδοξος Ποιητής, μπολιάζοντας κι' αυτός όπως κι' ο Ρίτσος την ποίηση του με τα ζωογόνα μηνύματα του συνεχώς αναπτυσσόμενου ελληνικού, προοδευτικού-κινήματος.

Στα χρόνια της Χούντας ο Γιάννης Ρίτσος σ' ένα αφιέρωμα στον Ν.Β., που ζούσε τότε αυτοεξόριστος εντός Ελλάδας, έδινε το μέτρο της βαθειάς (κι' όχι μονάχα της δικής τους) εκτιμής για τον συντοπίτη του Ποιητή - οι Κροκεές όπου γεννήθηκε ο Βρεττάκος κι' η Μονεμβασιά η γενέτειρα του Ρίτσου * είναι στην ίδια γειτονιά -

"Νικηφόρε, σε περιμένει ο αδερφός σου ο Ταύγετος / σε περιμένει η Ελλάδα / σε περιμένουμε ..."

Και πιο κάτω:

"Πάντα παρών στο πόστο σου / στη μέσα πύλη της Ελλάδας / ορθός / με τη λόγχη του στίχου σου / ευγενικός, δακρυσμένος φρουρός / της ποίησης και της ελευθερίας".

Ο Ν.Β. εναποθέτει πράγματι τα πάντα στην λόγχη του στίχου του.

"Αν δεν μούδινες την ποίηση, κύριε, / δεν θάχα τίποτα για να ζήσω..." λέει κάπου και θα προσθέσει στους δύσκολους και τραχείς καιρούς, όταν ο Ποιητής είχε πάρει ήδη το βάπτισμα της Εθνικής Αντίστασης, ~~είχε γυρνεί πέντε μεγάλες απογοητεύσεις των καταπιεσμένων περιπετειών~~ κι' είχε συνειδητοποιήσει το νόημα της στράτευσης.

"Δεν είχα φανταστεί πως κάποτε θα γιόμιζα μαχαίρια και περίστροφα την ποιήση μου ..."

Ο Ν.Β. είχε διακηρύξει πριν ακόμη από τα καταλυτικά χρόνια της Αντίστασης στην "Μαργαρίτα ..." όταν είχε αντιληφθεί τ'αδιέξοδα στα οποία οδηγούσε ο μηδενισμός της ηθελημένης απομόνωσης και της φυγής, εκείνο το "Έπεσε ξάφνω η πόρτα μου / κι'εφάνη ο μέγας κόσμος" για να ολοκληρωθεί αυτή η αγωνιστική θέαση της ζωής, πιο ύστερα, όταν βρέθηκε στις επάλξεις με το "Έλεγείο στον τάφο ενός μικρού αγωνιστή", "Το παιδί με την φουσαρμόνικα" κι'εκείνο το χυμώδες "33 μέρες" το αφιερωμένο στην θυσία του λόχου των φοιτητών "Λόρδος Μπαϊρον" στις μάχες της Αθήνας του Δεκέμβρη του 1944.

Θ'ακολουθήσουν τα χρόνια της ήττας, του εμφύλιου, της διάφευσης τόσων και τόσων ελπίδων και ο Ποιητής θα θελήσει να σύρει και πάλι τα βήματα του πίσω στις βαθειές ρίζες, στον Ταύγετο του.

Το 1957 και το 1961 θα κυκλοφορήσουν "Ο χρόνος και το ποτάμι" και "Το βάθος του κόσμου", που θα θεωρηθούν έργα της ωριμότητας του Ποιητή, έργα όπου, όπως τονίζει ένας μελετητής του, μέσα από ένα γαλήνιο δράμα προβάλλονται οικουμενικές αγωνίες.

"... Άλωστε, τι /θαρρείς πως στο βάθος της είναι η ποίηση αν όχι η γύρη / των πραγμάτων του σύμπαντος; Η γύρη σε πράξεις / η γύρη σε οδύνη, σε φως, σε χαρά, / σε πορεία, σε κίνηση".

Δεν επισκοπούμε φυσικά το συνολικό έργο του Ν.Β. Αφορμή γι' αυτό το σημείωμα έδωσε το τελευταίο βιβλίο του μεγάλου Ποιητή, όπου Ο Ν.Β. μας δίνει ένα ακόμη δείγμα του πόσο υπεύθυνα αντικρύζει την αποστολή του καλλιτέχνη - δημιουργού, του πόσο είναι ανοιχτός στα πυρακτωμένα μηνύματα των καιρών.

Πριν από 30 χρόνια, το 1954, ο Ν.Β. μας είχε δώσει το "Γράμμα στον Ρόμπερτ Οππενχάϊμερ", όπου είχε θέσει ^{μ'έμφαση} την ευθύνη του Ανθρώπου για την προάσπιση της ειρήνης. Το ίδιο αυτό θέμα το συναντήσαμε

στο "Η μητέρα μου στην εκκλησιά" και στην "Αυτοβιογραφία".

Τώρα όλα αυτά τα μηνύματα πήραν εφιαλτικές διαστάσεις κι' ο Ποιητής τα συλλαμβάνει ακριβώς σαν τέτοια και τα επιστρέφει πίσω με την δική του ανεπανόληπτη γλώσσα και ύφος.

Λέει "... αν / δεν κάνω λάθος πριονίζω το δέντρο / της ζωής του πλανήτη μας - ίσως / το πι'όμορφο δέντρο του σύμπαντος ".

Στον "Πυρηνικό Όλεθρο" ~~οι εικόνες του Ποιητή έχουν~~ τέτοια συγκινησιακή φόρτιση που ~~στην ποίησή του να μεταβάλλεται σε κά-
ποιο σημείο από μόνη της σε θεοποίηση.~~ ^{σε κάποια σημεία αρχίζει να βλέπει νοερά} και να φαίνεται, να εξατμίζεται μέσα στην εαδενεργό εικόνη.

"Αν υπήρχε ένας γείτονας ουρανόσ με αγγέλους, / λίγο πριν απ' την έκρηξη, θα ερήμωνε. / θα κατέβαιναν όλοι, να σταθούνε αμίλητοι / στα προσκέφαλα των παιδιών και κοντά / στα σιηνώματα όλης της άλλης ζωής / του πλανήτη μας, για το ύστατο ρέκβιεμ / τη στιγμή που θ' ανά- φουνε όλα και που, / τελευταίο χάρτι, θα γυρνά η "Ωδή" / στη Χαρά" του Μπετόβεν στον αέρα, φλεγόμενη ".

Πόσο εκ βαθέων, πως αναβλύζει μέσα από τα βάθη όλου του κόσμου κι' όλων των αγθρώπων κι' όλων των ζωντανών οργανισμών αυτού του κόσμου η ευχή!

"Δεν εγκατέλειπα ούτε στιγμή / το εργαστήρι μου όπου φτιάχνω τα όπλα, / εκτελώντας παραγγελιές που λαβαίνω / από την ειρήνη. Συλλογιέμαι πως όλα / τα μυρμήγγια της γης έχουν καρδιά / και φτιά- χνω εφτά χρωμάτων λουλούδια. / Καταξίωσε, Κύριε, τα χέρια μου, ευλό- γησε / ν' αυξάνουν τα όπλα μου. Ο στρατός μου ".

Εδώ ο Ν.Β. δεν μας δίνει απλώς μια ποίηση, που δικαιώνει ακόμη μια φορά την εκτίμηση, ότι η Ελληνική ποίηση βρίσκεται μέσα από τους καλύτερους της εκπροσώπους στις κορυφές του παγκόσμιου ποιη- τικού λόγου: ←

Μας υποδεικνύει ^{κατόχρον} και τους χώρους όπου βρίσκονται οι χρυσές φλέβες, όπου σμίγουν τα μεγάλα με τα μικρά, τα καθημερινά, όπου ο ήλιος γίνεται λύχνος στο ταπεινό καλύβι κι' ο ταπεινός λύχνος παίρνει ~~τασάντα~~ διαστάσεις ~~τασάντα~~ διαφανητικές.